

פרשת וארא
תש"פ

גליון 193
נא לשמור על
קדושת הגליון

נא לא לעיין בו בשעת
התפילה וקריאת התורה

בס"ד

בני שלמה

פרפראות בדרך מוסר
על פרשת השבוע

יוצא לאור ע"י עמותת "משנה שלמה" כל הזכויות שמורות

לעילוי נשמת

מורי ורבי יצחק ב"ר יעקב יגן
הרה"ק רבי חיים אבישלום ב"ר עזרא
מור"ד אבי ר' דוד שלום ב"ר שלמה רב
ר' מנחם יצחק בנימין ב"ר יוסף חיים
הרה"ק רבי משה צבי ב"ר שמעון שלמה
הרה"ק רבי אברהם חיים ב"ר גדליה
הרה"ק רבי ישכר בער ב"ר אהרן אריה
הגאון רבי שמשון רפאל הירש ב"ר רפאל
הרה"ק רבי נפתלי ב"ר ישכר דוב בעריש
הרה"ק רבי נח שמואל ב"ר יהודה לייב
הרה"ק רבי משה יהושע לייב ב"ר בנימין
הרה"ק רבי ירחמיאל ישראל יצחק
מאלכסנדר ב"ר יחיאל
הרה"ק רבי אברהם משולם זלמן אב"ד
אוסטראה ב"ר צבי אשכנזי
הרה"ק רבי נתן נטע מחעלעם ב"ר אברהם
הרה"ק רבי משה שיק ב"ר יוסף
הרה"ק רבי משולם זושא מאניפאלי ב"ר
אליעזר ליפמן
הרה"ק רבי שמוחה בונים מווארקו ב"ר
מנחם משגדל

לקבלת גליון זה למייל שלהו בקשה ל- MISHNA.SHLEMA@gmail.com | לתרומות והקדשות ולהפצה 052-580-2345

"וַיֵּאָרָא אֶל אַבְרָהָם אֵל יִצְחָק וְאֵל יַעֲקֹב בְּאֵל שְׁדֵי וְשְׁמֵי יְהוָה לֹא נִודְעָתִי לָהֶם" (ו', ג')

וארא עולה בגימטריא מאתיים ושמונה מניין השנים שעברו בשעבוד מצרים עד שנאמרה פרשה זו (שהרי כל מכה שימשה חודש אחד והיה רווח בין כל מכה למכה) וניתן לרמוז במספר מאתים ושמונה את מה שהקב"ה אומר למשה היינו מאתיים (בארמית מאתן) מלשון ממתין ושמונה מלשון מונה היינו שגם כביכול הקב"ה ממתין ומונה את הזמן שיוכל לקיים את הבטחתו לאבות להוציא את בני"מ מצרים ולהביאם אל א"י כמו שכתוב ליל שימורים (י"א, מ"ב) ורש"י על אתר כותב שהיה הקב"ה שומר ומצפה לו לקיים הבטחתו להוציאם מארץ מצרים וזוהו מלמד אותנו הקב"ה כי הכל מחושב בדיוק על הדקה ואין אדם מקבל יותר או פחות ממה שמגיע לו והוא מקבל הכל בדיוק בזמן וברגע הנכון אותו קבע הקב"ה

"וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נֶאֱקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרַיִם מַעֲבִידִים אֹתָם וְאָזְכְּרָתְךָ אֶת בְּרִיתִי" – "לִכֵּן אָמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' (ו', ה'–ו')

ידועים דברי רש"י שמות (י"ט ג') כי מהפס' "ומשה עלה אל האלקים ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל" לומדים כי תאמר לבית יעקב "אלו הנשים תאמר להן בלשון רכה" וכן בפס' "לכן אמר לבני ישראל" ניתן לרמוז בס"ד כי הכוונה לנשים גם כן שכן ידועים דברי הגמרא במסכת סוטה (י"א, ע"ב) "בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים" וע"י צניעותן ומסירותן להקים דורות ישרים מבורכים וכו' בני"ג לגאולה ולכן מזכיר הכתוב כמה פעמים את נאקת בני"ג היינו להזכיר את זכויות האנשים והנשים ממצרים שכל אחד בתחמו תיקן את מידת יסוד ובזכות זה זכו להיגאל ממצרים ומורי ורבי הרב יצחק יגן ז"ע הוסיף על האמור כי נאקת נוט' תקן אד"ם

ניתן לפרש בס"ד לענ"ד מדוע משתמש הכתוב במילה "נאקת" לתיאור הסבל של עם בני"ג כי ידוע שהנאקה אשת הגמל צנועה בתשמיש כמו שמביא רש"י הקדוש בפרשת וישלח (ל"ב, י"ז) במתנות יעקב לעשו שלפיכך לא פרסמה הכתוב כך עם ישראל וכו' לגאולה ע"י שהיו פרושים מן העריות והיו שומרי ברית ולכן יש רמז לכך שמסיים הפס' ואזכור את בריתי שזה אות ברית קודש שהיו עם בני"ג שמורים בברית כנודע וכן הפס' הבא מתחיל לכן "אמר לבני ישראל" וידוע שאמר רומז גם על ברית קודש כמו שאומר דוד המלך ע"ה "שש אנכי על אמרתך" וכן כתוב ויצאו ברכוש גדול שידוע בספרים הקדושים המורה על ניצוצות הקדושה שעם ישראל העלו ממצרים על ידי ניסיון העריות שעמדו בו. עוד יאמר

"וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה בֵּן אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה מְקַצֵּר רוּחַ וּמַעֲבִדָה קָשָׁה" (ו', ט)

מעשה בעיר אחת שרובם ככולם היו עמי ארצות גדולים ורצו למנות עליהם רב גדול הלכו אצל רב אחד ובקשו לו שימנה עליהם לרב, והתחילו להחשיב את עירם שכל גדולי ישראל קבורים אצלם, כגון ה"ט"ז והמגן אברהם ורבי עקיבא איגר וממילא הרבנות בעיר הזה מיוחדת היא. וקיבל על עצמו הרבנות, אח"כ נתוודע לו שה"ט"ז קבור בלמברג והמגן אברהם קבור בקאליש ורבי עקיבא איגר בפויזין. שאל אותם למה רימתם אותי ענו לו רבינו לא רימינו אותך, בלמברג לומדים את ה"ט"ז ממילא אינו קבור שם אלא אדרבה הוא חי שם ושפתותיו דובבות בקבר, בקאליש לומדים מגן אברהם ורבי עקיבא איגר בפויזין, וקיימים בבחינת "חבל על דאבדין ולא משתכחין" כי תורתם נוכר ונלמד אבל אצלנו אין אף אחד שילמוד אותם ממילא הם קבורים כולם בעיר הזאת

ניתן לרמוז פס' זה בס"ד הרומו לרב שרצה ללמד את התלמידים תורה לפי שהמילה כ"ן עולה למניין שבעים שהם שבעים פנים לתורה ומה רצה ללמדם שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה כמו שנכתב במסכת אבות (ו', ב') "ואומר (שמות לב, טז) והלחת מעשה אלקים המה והמכתב מכתב אלקים הוא חרות על הלחת אל תקרא חרות אלא חרות, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה" והו' שנאמר מקוצר רוח היינו שהמילה רוח קצרה וחסרה את הת' שהיא התורה ואז היה נהיה מרוח חרות אך כיוון שלא שמעו אליו מה שנשאר להם זה העבודה הקשה
כתב בעל המעיל שמואל ז"ע "ופירש"י ורבותינו דרשוהו לענין של מעלה שאמר משה למה הרעותה לעם הזה אמר לו הקב"ה חבל על דאבדין ולא משתכחין, יש לי להתאוונן על מיתת האבות הרבה פעמים נגלתי עליהם וכו' עכ"ל. ועל מאמר רש"י זה מספרים בדרך צחות,

"וְשִׁמְתִי פַדְתּוֹ בֵּין עַמִּי וּבֵין עַמֶּךָ לְמַחַר יִהְיֶה הָאֵת הַזֶּה" (ח, י"ט)

ניתן לומר בדרך צחות כי כיום יש הרבה ספרים שמתיימרים להיות פירוש על דברי תורה כחלק משבעים פנים לתורה אך כידוע לדאבוננו לא כולם ראויים לאצטלא זו אך לעתיד לבוא בעו"ה הקב"ה ישאיר רק את הספרים האמיתיים שנכתבו על דעת המכוונים באמת וזה מה שנרמז בפס' ושמתי פדת היינו שהקב"ה ישים וישאיר רק את פד"ת ר"ת פרו"ש דבר"י תור"ה שכתבו הצדיקים העושים רצונו של מקום
עוד אפשר יאמר המשנה ביומא (ח', ט') כותבת "עברות שבין אדם למקום, יום הכפורים מכפר. עברות שבין אדם לחברו אין יום הכפורים מכפר, עד שירצה את חברו" היינו שהקב"ה יוציא זכאי את מי שמקיים את המצוות שבין אדם למקום היינו עמי ולמי שגם מקיים מצוות בין אדם לחברו בחינת עמך ומתי ביום הכיפורים שעליו נאמר מחר יהיה האות הזה כמו שאומרים בסליחות ערב יום כיפור

"וַיַּחֲסֶה וְהַפְסָמָת לֹא נָכוּ בִּי אֶפִּילַת הַנֶּה" (ט', ל"ב)

כי יראת העונש אינו אלא בעוד יש לו איזה דבר שמפחד ממנו כמו מי שיש לו עשירות או בנים הוא מפחד פן יעני או בניו ימותו ח"ו אבל העני וחסר בנים הוא אינו מפחד מה' כי מה יעשה לו אחר שהוא בלא זה חסר כל טוב וכל ימי עני רעים וז"ש משה לפרעה יודע אני כי עדיין לא

תיראו מה' לפי שהפשתה והשעורה כבר נכתה אבל דע כי החטה והכוסמת עדיין לא נכו לכן הרי צריכים אתם לירא מה' פן יכה עוד את הנשאר והיינו על ידי הארבה שאכל את כל אשר השאיר הברד (יד יוסף והתו"ה)

משנת הצדיק – הרה"ק רבי משה די פיג'וטו זצוק"ל זי"ע – כ"ו טבת (חמישי)

חכם חי משה די פיג'וטו נולד לאביו חכם הלל חיים דה פיג'וטו, שהגר מליורנו שבאיטליה לארם צובא היא חאלב שבסוריה בשנת תצ"ב (1732). משפחת די פיג'וטו הייתה משפחה עשירה ומכובדת מאוד, עסקם היה במסחר וידם פתוחה לתמוך במסורות צדקה וחסד. חלק מבני המשפחה שימשו כקונסולים לממשלות שונות באירופה: איטליה, אוסטריה וצרפת וזאת משום הנתיות האירופאית שלהם, שמם הטוב ומידותיהם הנעלות. חכם חי משה די פיג'וטו קיבל את ראשית תורתו מאביו ומחכמים שונים כפי שהעיד על עצמו: 'עד היותי כבן ט"ב (17) שנה גדלתי בין החכמים 'מארי דתלמודא' ואף ממורים פרטיים ששכר אביו: 'כמה טרחות טרח לגדלני על התורה ועל העבודה להעמיד לי רב ומורה! כבר בהיותו בן 18 שנה יצא לעסוק במסחר ועל עובדה זו הצטער כפי שכתב בספרו. חכם משה די פיג'וטו הצטיין בטוב ליבו ובהכנסת האורחים שלו, יחד עם אשתו שהייתה ביתו של חכם מרדכי גלאנטי רבה הראשי של דמשק. חכם חי משה די פיג'וטו נפטר ביום כ"ו טבת שנת תקע"ו (1816) בסוריה. כשנתיים לפני פטירתו, הספיק להדפיס את ספרו 'זיחל משה' – דרשות ודברי מוסר על ספרים בראשית ושמות.

וכך כתב הרב על תלמידי חכמים שלוקחים כסף מהציבור 'הרמב"ם, זיכרונו לברכה, הרבה לגנות עניין התלמידי חכמים המשימים על ליבם לעסוק בתורה ולא לעשות מלאכה, ומתפרנסים מאחרים כי המה, חס ושלום, מחללים את ה' ומבזים את התורה וגורמם רעה לעצמם ונוטלים את חייהם מן העולם הבא, לפי שאסור להינות מדברי תורה בעולם הזה. האחת: משום 'גדיל תורה ויאדיר' – שאם לא הייתה פרנסת תלמיד חכם מצויה לא היו יכולים לטרוח בתורה כראוי וכמצטרך, והייתה התורה מתכחח, ובהיותה מצויה – 'גדיל תורה ויאדיר' השנייה: כדי שיהיה התלמיד חכם עשיר גמור, ויהיו דבריו נשמעים לבריות על דרך מה שכתוב: 'תפארת חכמים עשרם' והשלישית: שלא אסרו אלא לתלמיד חכם שפעמים מתבטל מלימודו על עסקי העולם ועושה מלאכה. אבל מי שהוא בעל ישיבה ומרביץ תורה ברבים ואי אפשר לו להתבטל לשום דבר שבעולם כי אם לדבר מצווה, ואדרבה עוון בידו אם לא יקבל מאחרים. ועל מצוות הצדקה כתב הרב 'בימים ההם ובעת ההיא אצמיח לדוד צמח צדקה ועשה משפט וצדקה בארץ' – שעל ידי המשפט השכינה שורה בישראל כמו שכתוב: 'א-לוהים ניצב בעדת אל', ועל ידי הצדקה גם כן כמו שכתוב: 'ואני בצדק אחזה פניך'. מה ראה דוד לפרש כוחה של צדקה לבדה בזכותה – אלא ללמדך שאפילו רשעים שאין בידם אלא זכות הצדקה לבדה – זוכים ומקבלים פני שכינה, שנאמר: 'זעלה כבוד ה', וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר' – הכל רואים צדיקים ורשעים.

וכך כתב הרב בעניין הגאולה 'גלוי ומפורסם כמה גדלה מעלתן וחיבתן של ישראל לפני הקב"ה, וזהו לאו דווקא כשהם עושים רצונו של מקום, אלא אף כשאינם עושים רצונו של מקום, והוא כועס עליהם, חוזר ומתנחם עליהם ומקרבן, וכאשר מצונו בימי הושע שאחר שכעס עליהם ואמר להם: 'לא עמי אתם', חזר ואמר להם: 'בני אל חי' וניחם על הרעה."

דובב שפתי ישנים – ליקוטים מספרים שפחות מוכרים

שארית מנחם – הרה"ק מנחם מנדל ב"ר ישראל הגר מויזניצא זצוק"ל זי"ע

"וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה' (ו, א)

"והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אתה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אתה לכם מורשה אני ה' (פס' ח')
 וז"ש המגיד בהגדה ש"פ מרור זה שאנו אוכלים על שום מה כלומר למה לנו הזכר למרירות בזמן שאנו עוסקים בשמחה ומתרחץ על שום שמררו המצרים את חיי "אבותינו" הק' במצרים ע"י עבודת מצרים שנאמר וימררו את חייהם של ישראל את לרבות צער אבותיהם ומפרש בחומר ולבנים, בין החיים המלובשים בחומר ובגוף ובין המתים המלובשים לבנים מתים, וגם הנשמה היא בבחינת לבנות הספיר כידוע מספ"ק ומו"ה מרר"ם עולה גוף ונשמה צער החיים והמתים ומו"ה אחז"ל כל המרבה לספר ביציאת מצרים שגם לאבותינו היה ישועה ומרבה הישועה ומרחיבה או הר"י שנים במצרים ג"כ משובח.

וע"י המלצה זו יצאו בזה ידי חובת השיעבוד וע"כ יהיו נפטרים משיעבוד ד' מלכויות (כידוע שגלות ד' מלכויות הוא להשלמת ת' שנים) ואין קטרוג ח"ו ויפוטרו מן הגלות כי צער אבותינו השלימו. וז"ש וראו אל אברהם וגו' ופרש"י אל האבות כלומר שהיה להם צער כמו אב על בן אע"פ שהם בעולם האמת מ"מ מצטערים בצער בנייהם ע"כ והוצאתי אתכם "מתחת" סבלות מצרים אע"ג שעדיין הוא מתחת הזמן הקצוב ולא נשלם כיוון שע"י צער אבותם נשלם הזמן

לפעמים נראה שהקב"ה מתנהג במידת הדין ר"ל ובאמת הכל הוא לטובה וברחמים כי אע"פ שבשמים הוא מתנהג בדין מ"מ על הארץ מצד חומריותה הוא מלא רחמים וידוע מזהר הקדוש דאתה רומז על רחמים ע"ד אתה כהן לעולם (תהילים קי, ד) וכהן הוא סטרא דחסד כידוע וזש"כ (קהלת ה, א) כי אלוקים בשמים ואתה על הארץ ע"כ יהיו דבריך מעטים היינו כי אלוקים מידת הדין זה רק בשמים ו"אתה", דהיינו רחמים על הארץ ע"כ יהיו דבריך נגד הש"י מועטין ולא להתרעם ח"ו על מידותיו יתברך. וז"ש וידבר אלוקים אל משה ויאמר אליו אני ה' – היינו שגם מידת הדין הוא בארץ רחמים והבאתי אתכם אל "הארץ" דייקא אשר נשאתי את ידי יד החזקה בחינת דין נשאתי אותה לשתפה לאני ה' מקור הרחמים. וראו אל אברהם אל יצחק ואל יעקב וגו' וברש"י וראו אל האבות – ואל"פ מה כוונת רש"י ז"ל בהקדים תירוץ הקדושת לוי זצ"ל על השלמת הת' שנים במצרים שנצטרף גם צער אבותינו הקדושים אשר בארץ המה, וז"ש לאברהם אע"ה ידוע תדע – בקבר מצער – כי גר יהיה זרעך וע"ז יהיה נחשב ועבדום ועינו אותם ד' מאות שנה, ויצאו ברכוש גדול, דמשום שיצאו בומנם ואין להם דין בורח מגיע להם הרכוש גדול מטעם הענקה (עיי' קידושין ט"ז ע"כ)

סגולה לפרנסה – דאגה בלב איש ישיחנה

"וידבר משה פן אל בני ישראל ולא שמעו אל משה מקצרו רוח ומעבדה קשה (ו, ט)

רש"י - מקצרו רוח. כל מי שהוא מצר, רוחו ונשימתו קצרה ואינו יכול להאריך בנשימתו

"דאגה בלב איש ישיחנה ודבר טוב ישמחנה" (משלי י"ב, כ"ה)

עצה ותושיה ממישהו אחר ואותה עצה צריכה להיות בשני מישורים האחד היא עצה פרקטית בחינת לעשות השתדלות והשניה צריכה להיות חיוזק האמונה היינו שהאדם יוריד את גאוותו ויסמוך על הקב"ה כי במקום שנגמר השכל שם מתחיל הביטחון היינו שכל זמן שאדם חושב לסמוך רק על מעשיו שלו עצמו הקב"ה אומר לו אין בעיה אתה מסתדר גם בלעדי קדימה בו נראה אותך אך אם האדם מתבטל לגמרי לקב"ה בחינת אין עוד מלבדו ומחזיק בדעתו שרק הקב"ה יכול לסייע לו ואף אחד אחר לא אז הקב"ה אומר אתה מאמין שאתה לא יכול בלעדי בוא אני אעזור לך, ורואה האדם ניסים ונפלאות. ויש לקשר בין שתי הדעות בגמרא כי אלו ואלו דברי אלקים חיים שכן בלי שאדם עוסק בתורה אין הוא יכול להגיע לדרגת אמונה של אין עוד מלבדו ובלי תורה רק מתפתחת אצלו הגאווה שאני יכול ואני אעשה ואני לבד לבד ואין הוא מאמין באני ה' אלהיכם אך אם יעסוק האדם בתורה ככל יכולתו ויקיים את מצוותיה יוכל להגיע למה שכותב דוד הע"ה זי"ע בתהילים (ל"ז, ה') 'גול על ה' דרךך ובטח עליו והוא יעשה"

ניתן בס"ד להסביר פס' זה כך, המילה 'כן' רומזת על התורה לפי שהיא עולה בגימטריא שבעים שהם שבעים פנים לתורה וזוהו נלמד כי פעמים הרב שהוא בחינת משה מנסה ללמד את הציבור תורה אך הם לא מקשיבים לו מרוב דאגות שהם קוצר הרוח ומעול קשיי היום יום שהם העבודה הקשה הגמרא (סנהדרין ק' ע"ב) אומרת "דאגה בלב איש ישיחנה ר' אמר ור' אסי חד אמר ישיחנה מדעתו וחד אמר ישיחנה לאחרים" רש"י מפרש כיצד יסיח האדם את הדאגה מדעתו "יעסוק בתורה וליא תשמח את הדאגה שבלבו ותצילנו ממנה" שע"י עסק התורה יגיע למצב שמחה במקום עצבות מדאגה, ועוד שידוע שאין אדם יכול לחשוב שתי מחשבות באותו זמן והוא יכול לבחור האם הוא רוצה לחשוב על דאגות או לחשוב בדברי תורה וזה לפי פרוש מי שאומר ישיחנה מדעתו. כדי להסביר את המאן דאמר שאומר ישיחנה לאחרים יש לשים לב כי שלמה הע"ה זי"ע כותב ישיחנה עם נקודה ימנית באות ש"ן היינו מלשון שחיה התכופות הנמכת קומה כלומר אדם שיש לו דאגות נימך את עצמו מגאוותו ויספר את דאגותיו לאדם אחר ולא יאמר כי הוא הכי חכם ויכול להסתדר בעצמו ואין אף אחד שיבין אותו אלא ינמך קומתו יתכופף ויפנה לקבל